

ANS MARKUS

Ans Markus is zeventig jaar geworden en viert dat met een overzichtstentoonstelling in Museum Jan van der Togt in Amstelveen. De tentoonstelling *Als ik jou was* bestaat uit meer dan tachtig van haar kunstwerken. En niet alleen vrouwen in windsels, want ze schilderde veel meer dan dat. Bijvoorbeeld de portretten van haar moeder, van mannen met verborgen verdriet en hommages aan overleden kunstenaars. Maar ook beelden. Alles is nog tot en met 28 januari te zien, want op 29 januari wordt ze 71 jaar.

Wat is je huidige gemoedtoestand? “Gelukkig. De tentoonstelling loopt als een gek en wordt verlengd tot mijn verjaardag. ‘Wegens succes verlengd,’ zeggen ze dan. Mijn man houdt van me, mijn kind houdt van me, wat wil je dan nog meer?” **Welk talent zou je willen hebben?** “Ik zou wel mooi willen zingen. Vroeger dacht ik dat ik mooi kon zingen, dan zat ik achterin de auto een heel repertoire op te voeren, maar nee, het zat er niet in.” **Wat is jouw definitie van geluk?** “Tevreden zijn, eerlijk kunnen zijn en houden van. En dat kan en ben ik nu allemaal.” **Wat zijn je dagdromen?** “Ik dagdroom van veel mensen die naar mijn werk gaan kijken. Ik ben er vijf jaar lang mee bezig geweest. In de Fundatie kwamen er negentigduizend mensen op af, dat hoop ik nu weer. De verkoop is voor mij absoluut niet belangrijk, ik verkoop eerlijk gezegd liever niets. Ik vind het een cadeau als veel mensen gaan kijken. Alsof je boek wordt gelezen. Er vragen weleens mensen aan me: Wie zou je nog willen schilderen? Ik hoop niet dat jij die vraag aan me wilde stellen trouwens. Maar ik antwoord dan niet met de Koningin, maar juist die dakloze die een nieuwe fase is ingegaan of die man die weer is gaan schilderen. Dat is veel interessanter of dankbaarder om te maken. Ik heb vijf jaar les gegeven aan daklozen. Daar ontmoette ik hele bijzondere mensen. Met een paar heb ik nog contact. Voor de serie *Verborgen verdriet* portretteerde ik dakloze mannen. Bij iedere man was er iets aan de hand. Niet zomaar een verdrietje, maar echt iets zwaars. Een overleden kind, grote schulden of een kapot huwelijk. Mannen mogen eigenlijk niet huilen, ze moeten stoer zijn. Het betrekkelijke van het leven heeft me altijd geboeid. Het kan zomaar de verkeerde kant opgaan. Ik ben begaan met de mensen om me heen. Wat ik schilder dient als een spiegel die ik mensen

voorhoud: kijk om de hoek, heb mededogen en heb niet meteen een oordeel. Probeer eens te denken hoe het is in de schoenen van de ander. Daarom heet de expositie ook *Als ik jou was*. Hoe zou ik in de wereld staan als ik dakloos was, of als ik mijn moeder was en ik zat in een bejaardenhuis en werd superafhankelijk, hoe zou het dan zijn? Je mag in je leven best een beetje tegenwind hebben en denken: Jeetje wat is dit? De een krijgt het op jonge leeftijd, de ander wat later. Maar er gebeurt altijd iets in je leven waardoor je merkt hoe kwetsbaar je bent. Ik denk dat het goed is om daarbij stil te staan. Je leert ervan, als je geluk hebt, wordt je er wijzer van. Als je midden in de shit zit, dan zie je dat niet, maar later wel. Ik kan van elke tien jaar van mijn leven van iets negatiefs juist iets positiefs maken. Ik werd op mijn tiende gepest, maar daarover kon ik wel gaan tekenen. Op mijn twintigste was ik zwanger en moest ik trouwen, maar ik kreeg wel de liefste dochter die ik kon bedenken. Op mijn dertigste kon ik eindelijk gaan scheiden na een heel vervelend en agressief huwelijk en ging ik met olieverf schilderen. Uit iedere periode kon ik zien: hieruit is dit gekomen. Die zoektocht naar het positieve gaat nog steeds door.” **Wat is je meest opvallende eigenschap?** “Ik ben heel open. Een vriendin zegt weleens: ‘Jeetje, dat je dat allemaal vertelt,’ maar ik denk dat het herkenbaar is voor mensen. Er zijn nu heel veel vrouwen die bijvoorbeeld in een scheiding liggen, net zoals ik toen ik dertig was. Ze zijn onzeker, weten niet of ze in hun huis kunnen blijven wonen, weten niet of ze voor hun kind kunnen blijven zorgen. Al die vrouwen zitten in feite in de windsels, net zoals ik destijds. Veel vrouwen herkennen de windsels van mijn schilderijen. Een journalist zei dat ik de wereld een spiegel voorhoud. Ik heb me kwetsbaar opgesteld met mijn verhaal, maar het heeft ook andere vrouwen geholpen. Toen ik net gescheiden was, las ik de boeken van Amerikaanse schrijfsters

zoals Doris Lessing. Ik leerde ervan dat het niet gek is wat mij was overkomen, het overkwam hen ook, het was een houvast. Vrouwen die nu in zo’n situatie zitten als ik vroeger zat, denken: Zij heeft het gered, dus ik red het ook. Dan wil ik best een spiegel zijn.” **Wie leerde je de belangrijkste les?** “Mijn vader. Ik was 23 jaar toen hij overleed. Hij zei altijd: ‘Eerlijk zijn en laat je hart spreken.’ Toen hij overleed dacht ik: Ok, ik mag nu nooit meer liegen en ik moet me gedragen zoals hij zou willen. Ik denk vaak aan hem. Ik hoor via via weleens verhalen over hem. Mensen zeggen altijd: ‘Dat was zo’n ontzettend eerlijke kerel.’ Te goed voor deze wereld, echt een goed mens. Mijn moeder ook hoor, zij was wat pittiger. Ze vocht als een leeuw. Ze is 101 geworden. Ik heb mijn moeders handen voor het eerst geschilderd toen ze 95 jaar was. Ik vroeg haar of ik haar portret mocht maken, toen deed ze haar handen voor haar ogen. Ik dacht: dit is ook een mooi beeld. Een moeder wil altijd belangrijk zijn voor haar kind, omgekeerd ook natuurlijk, maar ze voelde zich hierdoor nuttig en belangrijk voor mij. Handen hebben een eigen gezicht, ze zeggen veel, het zijn in feite portretten.” **Wie bewonder je?** “Ik ben een dame tegengekomen, haar kinderen heb ik ooit geschilderd. Ze vertelde me dat

ze vluchtelingen hielp. Dat zijn kleine pareltjes. Je hebt het zelf niet zo breed, maar gaat toch anderen helpen. Voor dat soort mensen heb ik veel respect.” **Welke eigenschap vind je minder aan jezelf?** “Onzekerheid. Die zit *deep down* en zal er waarschijnlijk ook niet uit te rammen zijn. Aan de andere kant heb ik het geaccepteerd. Het zorgt ervoor dat ik blijf zoeken en me blijf afvragen waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Als je heel zeker van jezelf bent, zou je dat misschien niet doen. Ik ken wel vrouwen die heel zelfverzekerd zijn, maar het kan natuurlijk ook camouflage zijn. Ik zou ook wel willen dat ik iets meer reislustig zou zijn. Dat ik iets makkelijker van huis kan. Mijn lichaam komt in opstand wanneer ik een paar nachtjes ergens anders ga slapen. Een weekendje weg zit er niet in bij mij. Ik heb een klein wereldje, ik ben hier tevreden. Ik ga op m’n fietsje door de stad en werk hier. Lekker veilig, maar ik zou soms wel iets losser willen zijn.” **En in anderen?** “Jaloezie. Volgens mij is de basis: tevreden zijn en niet jaloers of hebberig zijn. Een leven hebben wat te overzien is. Als je jong bent, wil je nog veel. Als je ouder bent, denk je: waar gaat het eigenlijk over? Het gaat om kleine, simpele dingen. Wat is nou belangrijk? Rijk worden?

Beroemd zijn? Schilderen heeft mij mijn eigenwaarde teruggegeven. Ik kan weer dankbaar zijn als er bijvoorbeeld veel mensen naar mijn werk kijken.” **Ben je een feminist?** “Ja. Ik vind het fantastisch als er in iedere vrouw een kleine feminist zou zitten. Je mag met andere vrouwen een bond vormen, *women power!* Je spierballen laten zien, op welk front dan ook.” **Wat is je favoriete reis?** “Dat wordt een dingetje. Gewoon een rondje op de fiets door Amsterdam. Mijn man had vroeger wel veel reisbehoeftes, we zijn samen ook wel op reis geweest hoor. Maar naarmate ik ouder werd denk ik: vind ik het leuk? Nee, veel te veel gedoe. Ik heb geen zin meer in gedoe. Dat is het voordeel van ouder worden.” **Wat is je grootste angst?** “Om ziek te worden. Even afkloppen.” **Wat is je grootste prestatie?** “Negen jaar lang was de Kunstenaar van het Jaar een man. De tiende was ik. Na mij werd het Marlene Dumas. Maar eerst negen mannen he. Mijn man is er nog trotser op dan ik.” **Wanneer had je voor de laatste keer de slappe lach?** “Ik kan ontzettend lachen met mijn dochter. Ze weet dat als ik erin schiet, dat ik er dan niet meer uit kan komen. Als we dan ergens zijn waar we niet mogen lachen, dan draait ze me de rug toe. Want als ze mij aankijkt, schiet ze er ook in. Dan ben

je ineens weer een klein meisje.” **Wat is de beste plek om te wonen?** “Zonder twijfel hier op het Prinseneiland in Amsterdam. Ik woon er bijna dertig jaar.” **Wie zijn je helden?** “Picasso. Een kleurrijk mens met al zijn vrouwen en kinderen. Maar ook al zijn werken en fases. Om het bij de vrouwen te houden, noem ik Frida Kahlo. Ze gebruikte haar schilderijen als een dagboek. Ze had een zwaar ongeluk, maar desondanks blijft ze schilderen. Ze heeft veel meegemaakt en alles heeft ze geschilderd. Op minieme wijze zou ik dat ook willen. Alles wat je hoort en ziet kunnen verbeelden, dat is wel heel knap.” **Wat is je dierbaarste bezit?** “M’n kind, dat kan niet missen. Ze is mijn muze. Ik heb lang mezelf geschilderd, maar dan zit je zo met spiegels te rommelen. Toen ging ik haar schilderen. Lange tijd was dat met de windsels. Ze begreep waarom dat was en stond uren trouw te poseren. Maar toen ze af mochten was ze blij, zo van: ‘He he, mam is bevrijd.’” **Wat waardeer je het meest in vrienden?** “Oprechtheid en trouw.” **Wat is je droom?** “Ik zou graag door willen gaan met schilderen. En mijn dierbaren lang om me heen houden. En de spiegel blijven voor veel mensen.”

